

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการและผลการดำเนินงานในการควบคุมการดื่มสุราของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุรา

A Comparison Study of Measurements and Results in Alcohol Consumption of Thailand Leading Universities to Find the Best Practice to Solve Alcohol Consumption Problem

พิชญลักษณ์ พิชญกุล, สงวนศักดิ์ ธนาพรพูนพงษ์, สุเมธ สารศรี และ กิรติ กรุงศรี

หลักการและเหตุผล

ปัญหาการดื่มสุราเป็นปัญหาที่มีผลกระทบรุนแรงระดับชาติ จากข้อมูลผลสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุราของประชากรไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 พบว่า จากการสำรวจในประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบปี พ.ศ.2559 ประมาณ 15.9 ล้านคน (ร้อยละ 28.4) โดยมีผู้ที่ดื่มสม่ำเสมอ 6.98 ล้านคน (ร้อยละ 12.5) และเป็นผู้ที่ดื่มนานๆครั้ง 8.91 ล้านคน (ร้อยละ 15.9) และกลุ่มอายุ 20 – 44 ปี มีผู้ดื่มสุราเป็นประจำและเป็นครั้งคราว (ร้อยละ 69.5) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) ช่วงอายุที่ประชากรเป็นนักศึกษาและเข้าสู่การทำงานนั้น เป็นช่วงที่มีอัตราการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด

คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัย “การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการและผลการดำเนินงานในการควบคุมการดื่มสุราของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศไทยเพื่อหาแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุรา” มุ่งเน้นประเด็นการศึกษามาตรการและประเมินผลมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบและสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุราแก่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการควบคุมการดื่มสุราใน 8 มหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศไทย
2. เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในการควบคุมการดื่มสุราใน 8 มหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของมาตรการควบคุมการดื่มสุรา ที่มีต่อผลการดำเนินงาน ใน 8 มหาวิทยาลัยชั้นนำของไทย

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดรูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model) ของ แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) ซึ่งมุ่งการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ผนวกกับกรอบแนวคิด Healthy University ของ AUN Health Promotion Network ซึ่งมีความสอดคล้องกับชิปโมเดลในประเด็นภาวะผู้นำและการจัดการกระบวนการคน รวมไปถึงผลผลิตและผลลัพธ์ของมาตรการ เพื่อเปรียบเทียบและสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุรา

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษามาตรการในการควบคุมการดื่มสุราของ 8 มหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศไทยและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามมาตรการฯเหล่านั้น โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยสามกลุ่มหลักๆ คือ 1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบมาตรการในการควบคุมการดื่มสุราโดยตรง 2) กลุ่มสโมสรนักศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลได้ทั้งในมุมมองของการเป็นสโมสรนักศึกษาผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการฯและในมุมมองการเป็นนักศึกษาที่อยู่ภายใต้มาตรการควบคุมการดื่มสุราของมหาวิทยาลัย และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาสุรา

ผลการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการ ผลการดำเนินงาน และประสิทธิผลในการควบคุมการดื่มสุราใน 8 มหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศไทย สรุปผลตามองค์ประกอบซิปโมเดล ซึ่งแสดงสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ซึ่งทำให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมายในทุกมหาวิทยาลัยและสามารถสรุปว่าเป็นการดำเนินการที่มีประสิทธิผล ดังนี้

มหา-วิทยาลัย ที่	สภาพแวดล้อม (Context)	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process) (กรณีศึกษาเด่น)	เป้าหมาย	ผลผลิต (Product) (หลังจากดำเนิน มาตรการ)
1	-กรุงเทพฯ -นศ. 37,626 คน	งบประมาณ: -2-3 หมื่นบาทต่อปี -ใช้ในโครงการเพื่อรณรงค์และ สร้างสรรค์สื่อต่างๆ โดยมุ่งผลการ พัฒนาด้านส่งเสริมคุณธรรม บุคลากร: 1.เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการ พัฒนานักศึกษา 2. หอพักนักศึกษาในสังกัด มหาวิทยาลัย 3. อาจารย์ที่ปรึกษาองค์การ นักศึกษา 4. อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการต่างๆ	กรณีศึกษา 1: อาจารย์และ บุคลากรที่ปรึกษากิจกรรมร่วม รับผิดชอบ (#2) กรณีศึกษา 2: กำหนดมาตรการ ห้ามดื่มสุราในการออกไปจัด กิจกรรมของนักศึกษาภายนอก มหาวิทยาลัย (#3)	ไม่มีการดื่มสุรา ในสถานศึกษา	ไม่พบการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในกิจกรรมใน มหาวิทยาลัย
2	-ปริมณฑล -นศ. 29,539 คน	งบประมาณ: -100,000 บาท ต่อปีงบประมาณ -ใช้ทำกิจกรรมป้องกัน และแก้ไข ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มสุรา บุคลากร: 1.ผู้บริหาร 2.เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการ พัฒนานักศึกษา 3.คณะกรรมการประสานงานจาก แต่ละคณะ	กรณีศึกษา 1: การสร้าง ภาพลักษณ์เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อ สุขภาพ (#1) กรณีศึกษา 2: สโมสรนักศึกษา ส่วนกลางเป็นผู้กำกับดูแลและ ป้องปรามการดื่มสุราในกิจกรรม ของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย (#2)	ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และ นักศึกษา ตระหนักในการ ดูแลสุขภาพ	-เกิดความตระหนัก และภาคภูมิใจในการ ดูแลสุขภาพ -ไม่มีการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ใน กิจกรรมของนักศึกษา
3	-ปริมณฑล -นศ. 39,189 คน	งบประมาณ: U.3 ขอสงวนการเปิดเผยข้อมูล งบประมาณ บุคลากร: รองอธิการบดีที่รับผิดชอบงานด้าน การพัฒนานิสิตและนักศึกษา	กรณีศึกษา 1: การตั้ง คณะกรรมการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับปัญหาสุรา (#2) กรณีศึกษา 2: การรณรงค์เมาไม่ ขับ (#3)	จัดปัญหาการ ดื่มสุราใน สถานศึกษาและ ปัญหาเมาแล้ว ขับในบริเวณ มหาวิทยาลัย	-ไม่มีกรณีเมาแล้วขับ ในมหาวิทยาลัย -แก้ปัญหาจนศ.ติดสุรา และบุหรีได้
4	-ต่างจังหวัด (เมืองใหญ่) -นศ. 30,667 คน	งบประมาณ: - 200,000 บาท/ปี - ใช้ตรวจป้องปรามและกำกับดูแล การดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ใน สถานศึกษา บุคลากร: 1.คณะกรรมการป้องปราม กำกับ ดูแลการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสถานศึกษาและความ ประพฤติ	กรณีศึกษา 1: การตรวจป้อง ปราม กำกับดูแลการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน สถานศึกษา (#3) กรณีศึกษา 2: การป้องปราม และกำกับดูแล การดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในกิจกรรมประเพณี ของมหาวิทยาลัยร่วมกับ หน่วยงานภายนอก (#3)	จัดปัญหาการ ดื่มสุราใน มหาวิทยาลัย	ไม่พบการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในกิจกรรม

มหา- วิทยาลัย ที่	สภาพแวดล้อม (Context)	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process) (กรณีศึกษาเด่น)	เป้าหมาย	ผลผลิต (Product) (หลังจากดำเนิน มาตรการ)
		2.นักศึกษา (อาสาสมัคร) (อาจารย์ + เจ้าหน้าที่) 3.บุคลากรในหน่วยงานต่างๆที่ดูแลกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย			
5	-กรุงเทพฯ -นศ. 70,478 คน	งบประมาณ: -ไม่มีการจัดสรรงบประมาณด้าน สุราโดยตรง บุคลากร: 1.เอกสารประชาสัมพันธ์ พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 2.อุปกรณ์ลาดตระเวน เช่น โทรโซ่ง ไฟฉาย แบบฟอร์มบันทึกการ กระทำผิด ชุคเครื่องแบบใน การออกปฏิบัติงานยานพาหนะ (รถไฟฟ้า) กล้องวีดีโอ และ กล้อง ถ่ายภาพ	กรณีศึกษา 1: งานจัดแสดงสินค้า ประจำปีของมหาวิทยาลัยและ งานคืนสู่เหย้า ห้ามและต้องมี ป้ายปลอดแอลกอฮอล์ (#3) กรณีศึกษา 2: กิจกรรมพัฒนา นักศึกษาของคณะ สอดแทรก เรื่องสุรา (#2)	ลดปัญหาที่เกิด จากการดื่ม เครื่องดื่มสุราใน สถานศึกษา	ไม่พบปัญหาการดื่ม แอลกอฮอล์ใน กิจกรรมมหาวิทยาลัย
6	-ต่างจังหวัด (เมืองใหญ่) -นศ. 37,605 คน	งบประมาณ: -จากมหาวิทยาลัย – ประมาณ 3- 4,000 บาท/ปี -จากภายนอก: จากสำนักงานสร้าง เสริมสุขภาพ เพื่อทำกิจกรรมการ ควบคุม การดื่มสุราในมหาวิทยาลัย บุคลากร: 1.ผู้บริหาร - กำหนดนโยบาย 2.หน่วยงานด้านการพัฒนาคุณภาพ นักศึกษา ร่วมกับองค์การนักศึกษา – นำนโยบายมาสร้างข้อตกลงร่วม ในการจัดกิจกรรม 3.คณะกรรมการป้องปรามฯ - ป้องปรามและดำเนินการจับกุม ผู้กระทำความผิด	กรณีศึกษา 1: ระบบการรักษา ความปลอดภัยโดย การติดตั้ง กล้องวงจรปิดทั่วทั้งพื้นที่ของ มหาวิทยาลัย (#3) กรณีศึกษา 2: การตั้งสถานี ตำรวจสาขาย่อยภายใน มหาวิทยาลัย (#3)	1. ลดจำนวน นักศึกษาที่ดื่ม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ภายใน มหาวิทยาลัย ให้ เป็นร้อยละ 0 2.ได้รับความ ร่วมมือในการงด จำหน่าย เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของ ร้านค้า รอบ มหาวิทยาลัย 3.หน่วยงาน ภายใน มหาวิทยาลัย ดำเนินการตาม พรบ.ควบคุม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	1.สถิติการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายในมหาวิทยาลัย เป็นศูนย์ 2.ร้านค้ารอบ มหาวิทยาลัยไม่ขาย แอลกอฮอล์ 3. หน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัย ดำเนินการตาม พรบ. ควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
7	-กรุงเทพฯ -นศ. 14,952 คน	งบประมาณ: -จากมหาวิทยาลัย – 30,000 บาท/ ปี (รวมกับด้านส่งเสริมสุขภาพอื่น เช่น บุหรี่)	กรณีศึกษา 1: การตรวจคัดกรอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ให้มี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมอบ นโยบายให้ผู้นำนักศึกษา (#3)	มหาวิทยาลัยเป็น เขตปลอด เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	ไม่พบผู้กระทำ ความผิดเกี่ยวกับสุรา

มหา- วิทยาลัย ที่	สภาพแวดล้อม (Context)	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการ (Process) (กรณีศึกษาเด่น)	เป้าหมาย	ผลผลิต (Product) (หลังจากดำเนิน มาตรการ)
		-จากภายนอก: ในฐานะแม่ข่าย เครือข่าย เพื่อการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาค โครงการสร้าง ภูมิคุ้มกันและ ป้องกันยาเสพติด ปี 2561 – 2562 ได้ 2,000,000บาท และ ปี 2563 ได้ 850,000 บาท บุคลากร: 1.คณะอนุกรรมการด้านพัฒนา ศักยภาพนักศึกษา 2.คณะกรรมการวินัยนักศึกษา 3.เจ้าหน้าที่ด้านวินัยนักศึกษา เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 4. ตัวแทนสถานศึกษา			
8	-ต่างจังหวัด (เมืองใหญ่) -นศ. 34,565 คน	งบประมาณ: -จากมหาวิทยาลัย: ได้งบประมาณปี 2559-2561 3,000,000บาท และ ปี 2563 ได้ 850,000 บาท -จากภายนอก: ได้จากสสส. และ ธนาคารไทยพาณิชย์เป็นสิ่งของใน การดำเนินกิจกรรม เช่น สื่อ ประชาสัมพันธ์ บุคลากร: 1.รองอธิการบดี/คณบดีฝ่ายพัฒนา นักศึกษาและศิษย์เก่าสัมพันธ์ 2.บุคลากรกอง/งานกิจการ นักศึกษาแต่ละคณะ 3.บุคลากรหอพักนักศึกษา 4.ผู้นำนักศึกษา	กรณีศึกษา 1: ینگจ่าหน่ายไวน์ ในงานออกร้านประจำปี (#3) กรณีศึกษา 2: เจริญจาก ร่วมมือกับร้านค้ำจ๋หน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใน มหาวิทยาลัย (#3)	1.ลดจำนวน นักศึกษาที่ดื่ม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ภายใน มหาวิทยาลัย 2.มหาวิทยาลัย ดำเนินการตาม พรบ.ควบคุม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ.2551	1.ไม่มีการจำหน่าย แอลกอฮอล์ในและ รอบมหาวิทยาลัย 2. มหาวิทยาลัย ดำเนินการตามพรบ. ควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์

หมายเหตุ: (#1) (#2) และ (#3) เป็นการจับกลุ่มแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุราในมหาวิทยาลัยโดยจะกล่าวถึงใน
หัวข้อต่อไป

สรุปแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุราในมหาวิทยาลัย

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวทางที่เป็นเลิศในการจัดการปัญหาการดื่มสุราในมหาวิทยาลัยได้ 3 หัวข้อหลัก
ดังนี้

(#1) การสร้างความตระหนักด้านสุขภาพ

- 1) สร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสุขภาพ โดยกำหนดเป็นพันธกิจหรือวิสัยทัศน์ ให้ชัดเจน
และเป็นรูปธรรม
- 2) ส่งเสริมในการสร้างวินัยการออกกำลังกายให้แก่ นักศึกษา บุคลากร อาจารย์รวมถึงการให้บริการตรวจ
สุขภาพและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ

(#2) การสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

- 1) มอบหมายให้อาจารย์และบุคลากร ร่วมมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดแผนงาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกิจกรรมรวมถึงต้องเข้าร่วมตลอดการดำเนินกิจกรรม และร่วมรับผิดชอบร่วมกับนักศึกษา
- 2) สร้างกลไกให้องค์กรนักศึกษาเป็นผู้ออกแบบและกำกับดูแลกิจกรรมของนักศึกษา

(#3) การกำกับดูแลด้วยกฎหมายและกฎระเบียบ

- 1) ใช้กฎหมาย พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องมือช่วยในการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มสุรารายอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) ให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการตาม พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสม
- 3) สถาบันการศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร ทุกระดับ รวมถึงการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในมหาวิทยาลัย
- 4) สถาบันการศึกษาควรสร้างระบบรักษาความปลอดภัย โดยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของมหาวิทยาลัย

*****